

Jeż – *Erinaceus europaeus*

Znaki szczególne:

- grzbiet pokryty gęstymi kolcami
- biega i wspina się z zaskakującą zwinnością
- w razie zagrożenia czoła pod brzuch niepokryte kolcami łeb i nogi, a następnie zwija się w kłębek

Długość ciała:

do 35 cm

Długość ogona:

około 5 cm

Masa ciała:

400–1500 g

Okrywa:

gęste kolce, powstałe z przekształconych włosów; kolce są prążkowane przemiannie biało i czarno, od strony brzusznej miękkie włosy – brązowe (u jeży występujących w Europie Zachodniej) lub białe (u jeży w Europie Wschodniej)

Inne cechy:

u młodych zaraz po urodzeniu kolce są miękkie i dopiero z wiekiem twardnieją, ich liczba u dorosłych osobników wynosi średnio około 8 tysięcy

ZAGROŻENIA

Zagrożenia naturalne:

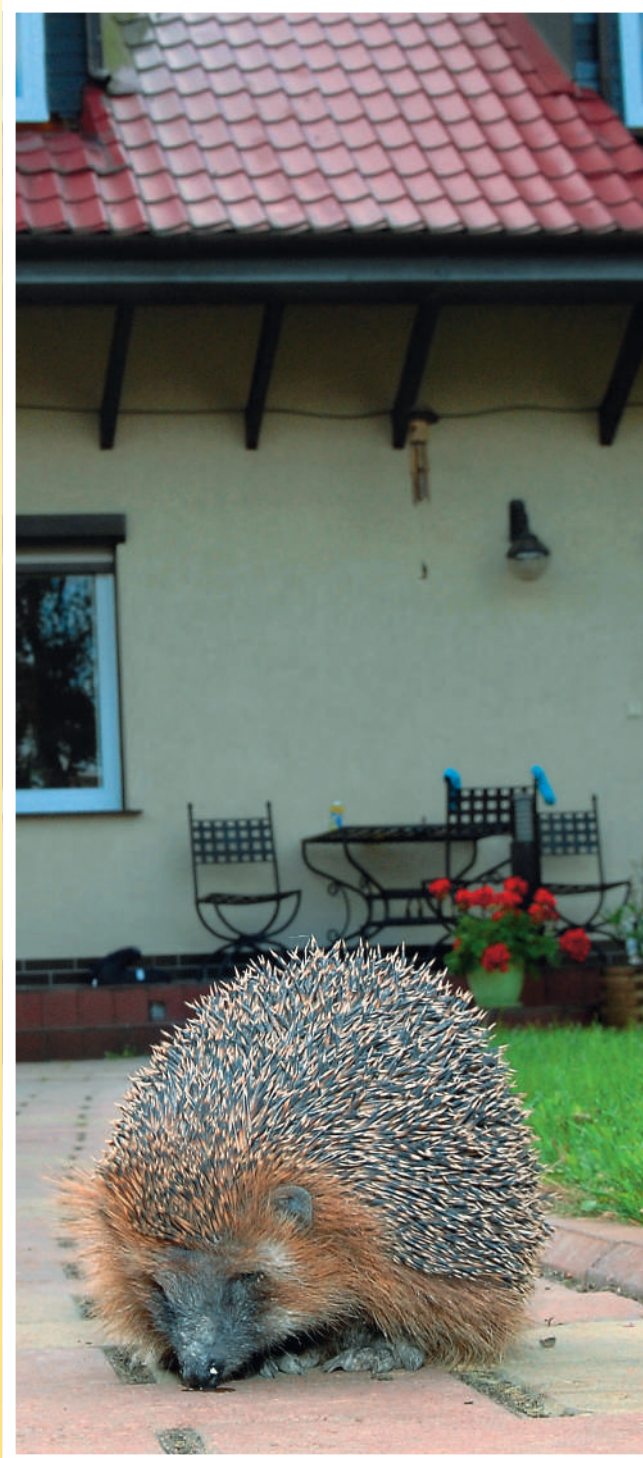
- zimowe wahania temperatur przedwcześnie wybudzające je z hibernacji i prowadzące do wycieńczenia
- trudności w dostępie do żeru zapewniającego zgromadzenie odpowiednich zapasów na zimę – 80 proc. jeży nie przeżywa pierwszej zimy
- nadmierna liczebność naturalnych wrogów, do których należą lisy, pułchacze, borsuki, tchórze oraz wałęsające się psy i koty

Zagrożenia ze strony człowieka:

- największym zagrożeniem ze strony człowieka jest ruch drogowy – rocznie w Polsce pod kołami ginię ponad 10 tysięcy osobników
- przebywając chętnie na obrzeżach wsi i małych miasteczek, gdzie znajdują pożywienie, a kryjówki do przezimowania, narażają się na niebezpieczeństwo ze strony pozbawionych dozoru zwierząt domowych – psów i kotów
- chemizacja i mechanizacja rolnictwa
- ponieważ żywią się ptasimi jajami, mimo ochrony gatunkowej, bywają niekiedy traktowane jako szkodniki i niesłusznie prześladowane

WYMAGANE DZIAŁANIA

- budowa tzw. zielonych mostów i bezpiecznych przejść drogowych zapewniających zwierzętom bezpieczne przemieszczanie się w okolicach dróg
- ochrona naturalnych siedlisk i kryjówek przez zaniechanie przesadnego „porządkowania” terenów leśnych, parków, ogrodów i sadów – w rejonach szczególnie ubogich pod względem przyrodniczym aktywna ochrona jeży polega na budowaniu sztucznych schronień z kamieni, desek lub gałęzi
- ograniczenie zbyt intensywnego i niefrasobliwego stosowania środków chemicznych używanych do zwalczania owadów i roślin
- ograniczenie presji drapieżników

PODSTAWOWE WIADOMOŚCI

Preferują widne lasy z bogatym podszytem, wszelkiego rodzaju zarośla, sady i obrzeża obszarów zabudowanych, a także parki miejskie i ogrody. Nie lubią wody, ale potrafią pływać. Prowadzą nocny tryb życia. Zaniepokojone zwijają się w kulę, w czym pomagają im silny podskórny mięsień. Bronią się kolcami – przy próbie dotknięcia, zaczynają się trząść, co ma na celu ugodzenie kolcami napastnika i zazwyczaj zabezpiecza je przed naturalnymi wrogami. Ponadto ich wydłużony pysk zaopatrzony jest w ostre zęby, za pomocą których potrafią zagryzać drobne gryzonie i węże.

W ciągu dnia odpoczywają pod krzakami, pniami drzew i różnego rodzaju ścianami, w gnieździe z liści i trawy. Wykorzystują także opuszczone nory innych zwierząt. Są drapieżnikami – żywią się głównie ślimakami, dżdżownicami, jaszczurkami, węzami, chrząszczami, pajakami, czasem jaszczurkami, węzami, żabami i małymi gryzoniami, a niekiedy również jajami ptaków, padliną i opadłymi z drzew owocami.

Nie są terytorialne i tolerują się wzajemnie – obszary zamieszkiwane przez poszczególne osobniki często się przenikają. Nie dochodzi jednak do rywalizacji o pożywienie i wyznaczania osobnych terytoriów. Konflikty pojawiają się dopiero w konkurencji o gotową do rozrodu samicę. Dochodzi wówczas do walk samców polegających na bokowaniu się i przepychaniu w celu przepędzenia przeciwnika.

Pary kojarzą się od marca do czerwca. Samce poszukują wówczas samic, które początkowo nie są zainteresowane zalotami. Próbuje uciec, ale samce nie dają się łatwo zniechęcić. W ostatniej fazie zalotów, która trwać może niekiedy godzinami, para gania się wkoło, aż samica poddaje się, składając kolce płasko na grzbiecie.

Samica rodzi dwukrotnie w ciągu roku od 4 do 7 młodych. Przychodzą na świat ślepe i głuche – oczy otwierają im się po upływie dwóch tygodni. Wtedy też ich białe i miękkie kolce ciemnieją i twardnieją. Opiekę nad młodymi sprawuje matka. Podczas pierwszych wycieczek poza gniazdo młode utrzymują z nią kontakt, wydając wysokie, świergotliwe dźwięki.

W odróżnieniu od gatunków występujących w cieplejszych klimatach jeże europejskie mogą hibernować podczas zimy. Jesienią bardzo intensywnie żerują, gromadząc w ten sposób podskórne zapasy tłuszczu. Po trzech tygodniach ich masa ciała podwaja się. Na przełomie września i października szukają już zimowej kryjówki. Śpią w gnieździe przygotowanym w liściastej ściółce, zwinięte w ciasną, regularną kulę.

Budzą się na wiosnę, gdy temperatura otoczenia podniesie się do około 15°C. Zimowe wahania temperatur potrafią je zmylić i wyrwać ze snu. Niesie to dla nich duże ryzyko – tracą

wówczas zasoby energetyczne, które mogą się okazać niezbędne do przetrwania zimy. Po przebudzeniu bardzo intensywnie żerują i dużo piją, starając się wyrównać ubytki masy ciała spowodowane wielomiesięcznym snem. W poszukiwaniu obfitego żeru wędrują niekiedy wiele kilometrów.

ZWIERZĘTA CHRONIONE

Jeż europejski, zwany również zachodnim, występuje w klimacie umiarkowanym od zachodniej Europy po zachodnią część Polski oraz w Skandynawii i na północno-zachodnim obszarze europejskiej części Rosji. Jest spotykany w parkach miejskich, ogrodach, w żywopłotach oddzielających pola i w lasach.